

Zelf Scholierenverkiezingen organiseren

Gemeenteraadverkiezingen 2026

Korte omschrijving

Op woensdag 18 maart 2026 zijn de echte verkiezingen voor de gemeenteraad. ProDemos organiseert deze keer geen centrale Scholierenverkiezingen voor het VO en MBO. Wél is het natuurlijk mogelijk om zelfstandig Scholierenverkiezingen op school te organiseren. Scholierenverkiezingen zijn dé manier om leerlingen en studenten kennis te laten maken met het uitbrengen van hun stem, ook als ze bij de echte verkiezingen nog niet mogen stemmen.

Leerdoelen

De belangrijkste doelen van Scholierenverkiezingen zijn:

- Dat leerlingen of studenten het belang van stemmen in een democratische rechtsstaat ervaren. Dit doen ze door zelf hun stem uit te brengen. Ze ervaren wellicht dat het lastig kiezen is, maar dat het maken van een keuze voor een politieke partij essentieel is voor het goed werken van onze democratie.
- Dat leerlingen of studenten het belang van een correct democratisch proces ervaren. Ze ervaren welke rol een stembureau hierin speelt en hoe belangrijk zorgvuldigheid is om te garanderen dat elke stem wordt geteld. Ze ervaren hierbij dat elke stem meetelt in de uitslag van de verkiezingen.

Onderwijseisen

- **Maatschappijleer:** De Scholierenverkiezingen sluiten goed aan bij de [eindtermen van maatschappijleer](#) (vmbo: 8 en 9; havo: 6 en 7; vwo: 6 en 7). Ook sluiten de Scholierenverkiezingen goed aan bij het [nieuwe conceptexamenprogramma van maatschappijleer](#) (vmbo, havo en vwo: eindterm 19 en 22).
- **Burgerschap VO:** De Scholierenverkiezingen sluiten goed aan bij kerndoel 18 en kerndoel 20 van [de definitieve concept-kerndoelen Burgerschap](#). En ook bij kerndoel 4 van de [functionele kerndoelen burgerschap voor o.a. VSO arbeidsmarkt](#).
- **Burgerschap MBO:** De Scholierenverkiezingen sluiten goed aan bij de [politiek-juridische dimensie](#) van burgerschap op het mbo. Ook sluiten ze goed aan bij de [nieuwe kwalificatie-eisen burgerschap](#) voor het mbo (thema D, doelen 2, 4 en 5).

Duur en tijdsinvestering

Als je je beperkt tot alleen Scholierenverkiezingen (zonder allerlei extra activiteiten), hoef je niet veel tijd kwijt te zijn. Hieronder een overzicht:

- Voorbereidingstijd: enkele administratieve handelingen zoals leerlingenlijsten (laten) printen, uitzoeken deelnemende partijen in jouw gemeente, stembiljetten printen, desgewenst verkiezingsposters opvragen en printen;
- Het selecteren van leerlingen/studenten voor het stembureau en voor de op- en afbouw van het stemlokaal;
- Een korte bijeenkomst om de leden van het stembureau te instrueren;
- Het opbouwen van het stemlokaal (stembokjes maken, posters ophangen etc.);
- Het uitbrengen van hun stemmen door de leerlingen/studenten;
- Het tellen van de stemmen;
- Het afbouwen van het stemlokaal.

Een belangrijke tip is om specifieke leerlingen of studenten het organiseren van de Scholierenverkiezingen als opdracht te geven.

Zelf Scholierenverkiezingen organiseren stap voor stap

Stap 1: Inplannen van de Scholierenverkiezingen

Plan de dag (of dagen) waarop je de Scholierenverkiezingen op je school organiseert. Breng collega's op de hoogte, ook voor het geval jij onverwacht afwezig bent.

Stap 2: Aankondigen verkiezingen

Alle stemgerechtigde leerlingen/studenten moeten goed weten waar, wanneer en hoe laat ze hun stem kunnen uitbrengen. Je kunt tijdens de lessen of bijvoorbeeld via posters bekendmaken waar het stembureau is en hoe laat welke klassen mogen stemmen.

Stap 3: Informeren plaatselijke pers

Plaatselijke en regionale pers heeft vaak belangstelling voor Scholierenverkiezingen. Je kunt zelf lokale en regionale kranten, tv/radio en andere media over de Scholierenverkiezingen informeren.

Stap 4: Werven stembureauleden

Bedenk van tevoren wie het stembureau gaan bemensen. Deze personen (minimaal drie van wie één de rol van voorzitter op zich neemt) moeten tijdens de verkiezingsdag toezien op de gang van zaken en zorgen voor een ordelijk verloop. In het reglement van de Scholierenverkiezingen staan de taken van het stembureau omschreven. Wij raden je aan de scholieren/studenten (of docenten) van het stembureau de tijd, ruimte en middelen te geven om zich goed voor te bereiden op deze verantwoordelijke taak. Laat ze sowieso het reglement goed doorlezen.

Stap 5: Downloaden, invullen en printen stembiljetten

Download het stembiljet en vul hierop de in jullie gemeente deelnemende partijen in. Daarna kun je de stembiljetten printen. Print genoeg exemplaren voor in het stemlokaal, zodat alle leerlingen/studenten die willen, kunnen stemmen.

Stap 6: Opstellen lijst stemgerechtigden

Alle stemgerechtigde leerlingen/studenten moeten op een lijst worden vermeld die in het stembureau aanwezig is (zie het reglement). Zorg ervoor dat elke leerling/student niet meer dan één keer kan stemmen. Je kunt hiervoor ook klassenlijsten gebruiken.

Stap 7: Inrichten stemlokaal

Het is natuurlijk het leukst om tijdens de Scholierenverkiezingen zoveel mogelijk de 'echte' verkiezingen te simuleren. Richt een stembureau in en denk aan de volgende zaken:

- **Opstelling:** In de database met lesmateriaal kun je diverse posters downloaden, waaronder één met de opstelling van het stemlokaal. Denk aan de tafels voor de stembureauleden en dat zij zicht hebben op het stemhokje en de stembus.
- **Stemhokje(s) en stembus:** Zorg voor stemhokjes en een stembus. Soms is het mogelijk om echte stemhokjes en stembussen te lenen; deze kun je gebruiken om de leerlingen/studenten te laten stemmen en de stembiljetten in te verzamelen. Je kunt hiervoor het beste contact opnemen met je gemeente en vragen naar de afdeling burgerzaken (medewerker verkiezingen). Lukt het niet om een echt stemhokje te regelen, dan kun je een geïmproviseerd stemhokje maken met bijvoorbeeld houten schotten en een kartonnen doos.
- **Posters:** Verder kun je het stemlokaal aankleden met posters. Posters over het gedrag in het stemlokaal en de opstelling van het stemlokaal vind je ook in de database met lesmateriaal. Je kunt ook verkiezingsposters ophangen van de verschillende politieke partijen, deze posters kun je bijvoorbeeld opvragen bij je gemeente of bij lokale partijen. Let op: officieel mogen deze niet in het stemlokaal zelf hangen.
- **Rode potloden:** Zorg dat er rode potloden aanwezig zijn om mee te stemmen.

Stap 8: Stemmen en vaststellen uitslag

Het stembureau moet er zorg voor dragen dat er geheim (onzichtbaar voor anderen) gestemd wordt en dat alle stemgerechtigden maar één keer hun stem kunnen uitbrengen. Een afstreeplijst met alle namen van leerlingen/studenten is daarvoor in principe voldoende.

Als een leerling/student binnenkomt om te stemmen, controleert het stembureau of deze leerling/student op de lijst staat. Als dat het geval is krijgt de leerling/student een stembiljet en wordt de naam van de leerling/student afgestreept.

Ingevulde stembiljetten worden verzameld in een stembus om na afloop het aantal uitgebrachte stemmen te tellen. Het 'stembureau' ziet toe op de gang van zaken en vergelijkt na sluiting van het stembureau het aantal afgestreepte namen met het aantal terugontvangen stembiljetten in een proces-verbaal.

Het stembureau mag voorafgaand aan en tijdens de verkiezingsdag inlichtingen verschaffen over de procedure van de verkiezingen, maar niet (inhoudelijk) over de politieke partijen. Zie voor meer details het reglement achter in deze handleiding.

Aan het eind van de dag telt het stembureau de stemmen. Na afloop hiervan maken zij een proces-verbaal op. Met het proces-verbaal legt het stembureau verantwoording af voor het verloop van de stemming en het tellen van de stemmen. Het proces-verbaal is daarom openbaar: kiezers, waarnemers en anderen mogen het na de verkiezingen inzien.

Hieronder zie je de stemprocedure in 7 stappen:

1. Meld je aan bij het stembureau.
2. Laat je identiteitsbewijs of schoolpas zien ter identificatie.
3. Je ontvangt een stembiljet.
4. Ga met het stembiljet naar het stemhokje.
5. Kleur in het stemhokje een van de vakjes rood.
6. Gooi het stembiljet in de stembus.
7. Je stem is uitgebracht.

Stap 9: Bekendmaking uitslag

Maak de uitslag van jullie school intern bekend. Je kunt zelf bepalen hoe je dit doet.

Stap 10: Terugblik met leerlingen/studenten

Uiteindelijk zal er op je school een partij de meeste stemmen hebben gekregen. Het is verleidelijk om daar de nadruk op te leggen, ook voor leerlingen en studenten. Maar net als in het echt heeft de grootste partij het niet per se in z'n eentje voor het zeggen. Politieke partijen moeten samenwerken en rekening houden met elkaar. En in Nederland vinden we het belangrijk dat ook mensen die op een kleine partij hebben gestemd vertegenwoordigd worden en hun geluid kunnen laten horen. Het is een belangrijkste stap om dat ook met leerlingen/studenten te bespreken.

Reflectie

Bij de Scholierenverkiezingen doen leerlingen en studenten concrete ervaringen op. Hoe zorg je ervoor dat deze ervaringen ook het verwachte leereffect hebben? Bij een belevingsonderdeel is het van belang dat je de leerling/student op zeker moment laat nadenken over die beleving.

In principe zit het leereffect al in het 'doen': het ontvangen van het stembiljet, het zelf mogen stemmen, het zitting nemen in het stembureau. Toch kan het onbevredigend zijn, zowel voor de leerlingen en studenten als voor jezelf, om zonder afronding door te gaan. Uiteindelijk is het doel niet de ervaring zelf, maar de reflectie op die ervaring. Dat bereik je door de ervaring na te bespreken. Dat hoeft geen 'officieel reflectiemoment' te zijn. Vermijd dooddoeners als 'Wat heb je hier nu van geleerd?' Houd de nabespreking kort en richt de aandacht op de essentie van de ervaring.

Daarnaast heeft de nabespreking nog twee functies:

- Transfer: je helpt leerlingen/studenten vast te stellen wat ze hebben geleerd (het kwartje valt).
- Contact met de groep: je krijgt terug waar leerlingen/studenten zitten in hun leerproces. Vaak komen ze met nieuwe vragen, waar je in je les verder op kunt aanhaken.

Hieronder geven we per onderdeel enkele reflectievragen die je zou kunnen gebruiken.

Stemmen

- Denk je dat het in het echt ook zo gaat?
- Heb je vooral je eigen mening gevolgd of heb je je laten beïnvloeden door ouders of vrienden? Hoe vond je dat?
- Waarom is het belangrijk om te stemmen?
- Ben je tevreden met het resultaat?
- Denk je dat er een betere manier is om beslissingen te nemen dan stemmen?

Stembureau en stemproces

- Leek het proces op wat je op televisie hebt gezien? Gaat het in het echt ook zo?
- Wat was er anders?
- Ben je tevreden met het resultaat?

Debat op school

- Was je het eens met wat de politicus zei?
- Ben je door de politicus van mening veranderd? Heeft de politicus je overtuigd?
- Zou je op deze persoon stemmen?
- Zou je in de schoenen willen staan van deze politicus?
- Wie zouden er op deze partij stemmen?

Na de uitslag

- Wat gebeurt er in het echt na de uitslag?
- Kan de winnende partij nu in z'n eentje het beleid bepalen?
- Denk je dat de partijen die gewonnen hebben goed zouden kunnen samenwerken?

Extra materialen van ProDemos

Wil je nog meer aandacht besteden aan de verkiezingen? Bekijk <https://stem.prodemos.nl/>, met allerlei klassikale en individuele werkvormen:

- [Wat vind jij](#): Een pagina met korte video's waarin burgemeesters en wethouders de mening vragen van jouw leerlingen of studenten.
- Raadsvragen: Een korte video waarin 6 jonge raadsleden vertellen over hun werk.
- Uitlegvideo's: Drie animatievideo's met uitleg over de gemeente.
- [Krachtenveld gemeente](#): Een interactieve puzzel over het krachtenveld op lokaal niveau. Je kunt ook een [algemeen krachtenveld](#) doen waarin de gemeente iets minder diepgaand is meegenomen.
- [Raadsdorp](#): Een rollenspel over de gemeente.
- [YoungVoice](#): De StemWijzer voor jongeren.

- [Wie zit waar?](#): Een interactieve tool waarin je leerlingen/studenten de goede plekken moeten aanwijzen in de raadszaal.
- [Stembegeleider](#): Een tool voor leerlingen/studenten die meer willen weten hoe stemmen precies werkt, met eenvoudige informatie en korte oefeningen.
- [Van probleem naar oplossing](#): Een tool waarbij leerlingen/studenten leren hoe een lokaal probleem opgelost kan worden.
- Quizzen: Verschillende quizzen over de gemeentepolitiek.

Zelf extra activiteiten organiseren

Natuurlijk kun je ook zelf een evenement organiseren, zoals een politieke markt, waarbij lokale partijen zich presenteren. Of een debat met lokale politici. Om het helemaal echt te maken kan de schoolkrantredactie verslag doen van zulke activiteiten en/of een radio- of tv-uitzending verzorgen.